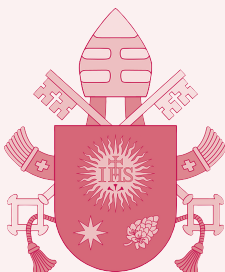

Papež Frančišek

Posinodalna
apostolska spodbuda

RADOST LJUBEZNI
AMORIS LAETITIA

Cerkveni dokumenti
152

Papež Frančišek
Posinodalna apostolska spodbuda
RADOST LJUBEZNI

Papež Frančišek

**Posinodalna
apostolska spodbuda**

**RADOST LJUBEZNI
*AMORIS LAETITIA***

Družina
Ljubljana
2016

CERKVENI DOKUMENTI 152
Papež Frančišek
Posinodalna apostolska spodbuda
RADOST LJUBEZNI
o ljubezni v družini
Izvirnik
Esortazione Apostolica Postsinodale
AMORIS LAETITIA
del santo padre FRANCESCO
sull' amore nella famiglia
© Libreria Editrice Vaticana 2016
© Družina, d. o. o. Ljubljana 2016

Urednik: Rafko Valenčič
Prevod: Robert Kralj, Marijan Peklaj
Lektor: Jože Kurinčič
Redakcija in uvodna beseda: Rafko Valenčič
Grafična priprava: Družina, d. o. o.
Zanjo: Tone Rode
Naklada: 1.300 izvodov
Izdaja: prva
Cena: 14,50 evra
Tisk: Tiskano v Sloveniji
Ljubljana 2016

**Več informacij o knjigah založbe Družina dobite na
www.druzina.si**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
27-46-45

FRANCISCUS, papež

Radost ljubezni = Amoris laetitia : posinodalna apostolska spodbuda / papež Frančišek ; [prevod Robert Kralj, Marijan Peklaj ; uvodna beseda Rafko Valenčič]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2016. - (Cerkveni dokumenti ; 152)

Prevod dela: Amoris laetitia

ISBN 978-961-04-0343-2

285185280

Papež Frančišek

Posinodalna apostolska spodbuda

RADOST LJUBEZNI

Škofom, duhovnikom in diakonom, posvečenim osebam, krščanskim zakoncem, vsem vernim laikom o ljubezni v družini.

1. Radost ljubezni, ki jo živijo družine, je tudi velika radost Cerkve. Sinodalni očetje so pokazali, da kljub mnogim znamenjem krize zakona »želja po družini ostaja živa, predvsem med mladimi. Ta želja krepi Cerkev«. ¹ Kot odgovor na to hrepenenje je »krščansko oznanilo o družini zares vesela novica«. ²

2. Potek sinode je omogočil prikaz položaja družin v današnjem svetu, razširil naš pogled in znova ozavestil pomen zakona in družine. Sočasno z večplastnostjo obravnavanih tém se je pokazala nujnost, da sproščeno poglobljamo nekatera doktrinalna, moralna, duhovna in pastoralna vprašanja. Če je razmislek škofov in teologov zvesti Cerkvi, pošten, stvaren in ustvarjaljen, nam bo pomagal k večji jasnosti. Razprave, ki smo jim priča v medijih in objavah, pa tudi med ljudmi v cerkvenih službah, segajo od nebrzdane želje po tem, da bi vse spremenili brez zadostnega razmisleka in utemeljitve, do stališča, da bi vse rešili s splošnimi predpisi ali z izpeljevanjem zaključkov iz nekaterih teoloških razmislekov.

¹ Tretje izredno splošno zasedanje škofovske sinode *Sinodalno poročilo (Relatio Synodi)*, Cerkevni dokumenti 145, Družina, Ljubljana 2015, 2.

² Štirinajsto splošno redno zasedanje škofovske sinode, *Relatio finalis (Sklepno poročilo)*, 24. oktobra 2015, 3. (*Relatio finalis* ni prevedeno v slovenščino; op. ur.).

3. Skladno s tem, da je čas pomembnejši od prostora, bi rad znova poudaril, da vseh doktrinalnih, moralnih ali pastoralnih razprav ni treba reševati s posegi učiteljstva. V Cerkvi je enotnost nauka in delovanja seveda nujna, toda to ne preprečuje, da bi obstajali različni načini razlaganja nekaterih vidikov nauka ali nekaterih zaključkov, ki iz njega izhajajo. To se bo dogajalo tako dolgo, dokler nas Sveti Duh ne uvede v celotno resnico (prim. Jn 16,13), to pomeni, dokler nas v celoti ne uvede v Kristusovo skrivnost in bomo lahko vse videli z njegovimi očmi. Poleg tega je mogoče v vsaki deželi ali pokrajini iskati bolj inkulturirane rešitve, ki upoštevajo krajevna izročila in izzive; kajti »kulture so med seboj zelo različne in vsako temeljno načelo (...) je treba inkulturirati, če naj se ga upošteva in uporablja«.³

4. Vsekakor moram reči, da je sinoda prinesla veliko lepega in osvetlila veliko reči. Zahvaljujem se za veliko prispevkov, ki so mi omogočili vpogled v najrazličnejše probleme družin po celem svetu. Prispevki sinodalnih očetov, ki sem jih veskozi pozorno poslušal, so se mi pokazali kot barvit kristal, sestavljen iz mnogih upravičenih skrbi ter iskrenih in odkritih vprašanj. Zato se mi je zdelo primerno napisati *Posinodalno apostolsko spodbudo*, v kateri bodo zbrani prispevki obeh nedavnih sinod o družini, in dodati nadaljnja razmišljanja, ki bi usmerjala razmislek, dialog ali pastoralno delovanje in hkrati družine opogumiti in jih spodbuditi v njihovi zavzetosti in težavah.

5. Ta spodbuda ima v kontekstu jubilejnega leta usmiljenja poseben pomen. Prvič zato, ker jo razumem kot spodbu-

³ *Govor ob sklepu 14. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode*, v: *L'Osservatore Romano*, 26.–27. oktobra 2015, 13; prim. Pontificia Commissione Biblica, *Fede e cultura alla luce della Bibbia*. Atti della Sessione plenaria 1979 della Pontificia Commissione Biblica, Torino 1981; Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor, *Pastoralna konstitucija Cerkev v sedanjem svetu (CS – Gaudium et spes)*, 1965, 44; Janez Pavel II., *Okrožnica Odrašenikovo poslanstvo (Redemptoris missio)*, 1990, Cerkveni dokumenti 46, Ljubljana 1991, 52, v: AAS 83 (1991), 300; Papež Frančišek, *Apostolska spodbuda Veselje evangelija (Evangelii gaudium)*, 2013, Cerkveni dokumenti 145, Ljubljana 2013, 69, 117; v: AAS 105 (2013), 1049. 1068–1069.

do krščanskim družinam, da ovrednotijo zakon in družino ter vzdržujejo močno in neomejeno ljubezen do vrednot, kot so velikodušnost, zaveza, zvestoba in potrpežljivost. Drugič zato, ker skuša spodbuditi vse, da bi bili znamenje usmiljenja in bližine tam, kjer se družinsko življenje ne uresničuje v polnosti ali se ne razvija v miru in veselju.

6. Zgradbo besedila bom začel s svetopisemsko navdihnjnim uvodom, ki ji bo dal primeren poudarek. S tega vidika bom premislil sedanji položaj družin, da bi ostal na trdnih tleh. Nato bom spomnil na nekatera temeljna vprašanja cerkvenega nauka o zakonu in družini, ki jim bosta sledili dve osrednji poglavji, posvečeni ljubezni. V nadaljevanju bom izpostavil nekatere pastoralne poti, ki nas bodo po Božjem načrtu usmerjale pri gradnji trdnih in rodovitnih domov. V enem od naslednjih poglavij se bom posvetil vzgoji otrok. Nato se bom zadržal pri vabilu k usmiljenju in pastoralnem razločevanju spričo okoliščin, ki ne ustrezajo povsem temu, kar nam Gospod predlaga. Končno bom načrtoval kratke smerice za družinsko duhovnost.

7. Zaradi bogastva dveletnih sinodalnih razmišljanj tudi ta spodbuda na različne načine načenja mnoge in raznolike teme. Zato je tudi tako obsežna. Zato svetujem, da je ne preberemo na dušek. Bolj bo koristila tako družinam kot tudi delujočim v družinski pastoralni, če se z njo potrpežljivo ukvarjajo del za delom ali v njej iščejo, kar bi lahko potrebovali v vsaki konkretni situaciji. Zakonci se bodo mogoče bolj prepoznali v četrtem in petem poglavju, pastoralne delavce bo morda bolj zanimalo šesto poglavje, vse pa bo morda zelo nagovorilo osmo poglavje. Upam, da se bo ob branju vsak čutil poklicanega, da se z ljubeznijo zavzame za družine, kajti te »niso težava, [temveč] so v prvi vrsti priložnost«.⁴

⁴ Papež Frančišek, *Govor na srečanju družin*, Santiago na Kubi (22. septembra 2015), v: *L' Osservatore Romano*, 24. septembra 2015, 7.

Prvo poglavje

V LUČI BESEDE

8. Sveto pismo zelo pogosto govori o družinah, rodovih, v njem je polno ljubezenskih zgodb in družinskih kriz, in sicer od prve strani, ko stopi na prizorišče družina Adama in Eve s svojim bremenom nasilja, a tudi z močjo življenja, ki se nadaljuje (prim. 1 Mz 4), do zadnje strani, kjer smo priča svatbi neveste in Jagnjeta (prim. Raz. 21,2.9). Tako hiša, zgrajena na skali ali na pesku, ki ju opiše Jezus, predstavlja toliko družinskih situacij, ki so sad osebnosti njihovih članov, in – tako kot pravi pesnik – »vsaka hiša je [kot] svečnik«.⁵ Vstopimo zdaj v eno od te hiš – pri tem naj nas vodi psalmist s pesmijo, ki še danes odmeva tako v judovskem kot tudi v krščanskem poročnem bogoslužju:

Blagor vsem, ki se boje Gospoda
in hodijo po njegovih potih!
Zakaj sad truda svojih rok boš užival,
srečen boš in dobro ti bo.
Tvoja žena bo ko rodovitna trta
v notranjosti tvoje hiše,
tvoji otroci kakor oljčne mladike
okoli tvoje mize.
Glej, tako se blagoslavlja mož,
ki se boji Gospoda.
Blagoslovi naj te Gospod s Siona,
da boš gledal srečo Jeruzalema vse dni svojega življenja,
da boš gledal svojih otrok otroke.
Mir bodi nad Izraelom! (Ps 128,1-6).

⁵ Jorge Luis Borges, »Calle desconocida«, en *Fervor de Buenos Aires*, Buenos Aires 2011, 23.

Ti in tvoja žena

9. Prestopimo torej prag te vedre hiše, v kateri sedi družina za praznično mizo. V središču srečamo par, očeta in mater, z njuno zgodbo ljubezni. V njiju se uresničuje tisti prvotni načrt, ki ga sam Kristus jasno prikliče v spomin: »Ali niste brali, da ju je Stvarnik od začetka ustvaril kot moža in ženo?« (Mt 19,4). V teh besedah odzvanja naročilo Prve Mojzesove knjige: »Zaradi tega bo zapustil mož očeta in mater in se držal svoje žene in bosta eno telo« (1 Mz 2,24).

10. Prvi dve veličastni poglavji Prve Mojzesove knjige nam prikazujeta človeški par v njegovi temeljni resničnosti. V tem začetnem besedilu izstopajo nekatere odločilne ugotovitve. Prva, ki jo Jezus strnjeno navaja, pravi: »In Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moža in ženo ju je ustvaril« (1 Mz 1,27). Presenetljivo je, da ima »Božja podoba« kot razlagalno vzporednico prav par »moški in ženska«. Ali to pomeni, da je Bog sam spolno bitje ali da ga spremlja božanska družica, kot so verovala starodavna verstva? Seveda ne, saj vemo, s kakšno jasnostjo je Sveto pismo zavrnilo ta med Kanaanci v Sveti deželi razširjena verovanja kot malikovalska. Bog je seveda presežen, toda ker je hkrati Stvarnik, je rodovitnost človeškega para živa in učinkovita »podoba«, vidno znamenje Božjega stvariteljskega dejanja.

11. Par, ki ljubi in posreduje življenje, je resnična in živa »podoba« – (ne tista iz kamna ali zlata, ki jo dekalog prepoveduje) – zmožna je pokazati Boga stvarnika in odrešenika. Zato postaja rodovitna ljubezen simbol notranje Božje resničnosti (prim. 1 Mz 1,28; 9,7; 17,2-5.16; 28,3; 35,11; 48,3-4). Iz tega sledi, da je pripoved Prve Mojzesove knjige, skladno s tako imenovanim »duhovniškim izročilom«, polna različnih rodovnikov (prim. 1 Mz 4,17-22.25-26; 5; 10; 11,10-32; 25,1-4.12-17.19-26; 36). Kajti sposobnost človeškega para, da posreduje življenje, je pot, po kateri se razvija zgodovina odrešenja. V tej luči postane rodoviten odnos para podoba, skozi katero odkrijemo in opišemo skrivnost Boga, ki je temelj za

krščansko pojmovanje Svete Trojice, ki v Bogu zre Očeta, Sina in Duha ljubezni. Troedini Bog je občestvo ljubezni in družina je njegov živi odsev. Besede sv. Janeza Pavla II. nam pojasnjujejo: »Naš Bog v svoji najgloblji skrivnosti ni samota, temveč družina, ker ima v sebi očetovstvo, sinovstvo in bistvo družine, ki je ljubezen. Ta ljubezen je v Božji družini Sveti Duh.«⁶ Družina torej Božjemu bistvu ni nekaj tujega.⁷ Ta trinitarični vidik para se odraža tudi v Pavlovi teologiji, ko ga apostol povezuje s »skrivnostjo« zedinjenja Kristusa in Cerkve (prim. Ef 5,21-33).

12. Toda Jezus nas v svojem razmišljanju o zakonu napoti na neki drug odlomek iz Prve Mojzesove knjige, in sicer na drugo poglavje, kjer se pokaže čudovit portret para s svetlimi potezami. Izberimo samo dve. Prva poteza je nemir moškega, ki išče »pomočnico, njemu primerno« (1 Mz 2,18.20), sposobno premagati to samoto, ki ga vznemirja in ki je ne odpravi niti bližina živali niti vse drugo, kar je ustvarjeno. Izviren hebrejski izraz nas napotuje na neposreden odnos iz oči v oči, tudi v tihem dialogu, kajti v ljubezni so trenutki molka običajno zgovornejši od besed. Gre za srečanje z obličjem, s »ti«-jem, ki odseva Božjo ljubezen in ki daje »najlepše premoženje, saj je našel ustrezno pomočnico in oporni steber« (Sir 36,24), kakor pravi modri svetopisemski pisatelj. Ali kot v Visoki pesmi vzklikne nevesta v čudoviti izpovedi ljubezni in medsebojni podaritvi: »Moj ljubi je moj in jaz sem njegova. (...) Jaz sem svojega ljubega in moj ljubi je moj« (Vp 2,16; 6,3).

13. Iz tega srečanja, ki ozdravlja samoto, izhajata posredovanje življenja in družina. To je druga poteza, ki jo lahko poudarimo: Adam, ki je prav tako človek vseh časov in vseh pokrajin našega planeta, osnuje skupaj s svojo ženo novo družino, kot to ponovi Jezus, ko navaja Prvo Mojzesovo knjigo: »Zaradi tega bo mož zapustil očeta in mater in se bo pri-

⁶ Janez Pavel II., *Homilija pri maši v Puebla de los Angeles* (28. januarja 1979), 2; v: AAS 71 (1979), 184.

⁷ Prim. prav tam.

družil svoji ženi in bosta oba eno meso« (Mt 19,5; prim. 1 Mz 2,24). Glagol »pridružiti se« v hebrejskem izvorniku nakazuje tesno ujemanje, fizično in notranjo pripadnost, in sicer do te mere, da se uporabi za opis združitve z Bogom: »Moja duša se tebe drži« (Ps 63,9), kot poje molivec. Tako nam ne priključa v spomin zakonske združitve samo v njeni spolni in telesni razsežnosti, temveč tudi v njeni svobodni ljubeči podaritvi. Sad te združitve je postati »eno meso« tako v fizičnem objemu kot tudi v združitvi src in življenj in morda v otroku, ki se rodi iz obeh in bo v sebi – tako da ju ne bo združeval samo genetsko, temveč tudi duhovno – nosil »meso« obeh.

Tvoji otroci so kakor oljčne mladike

14. Navežimo se spet na pesem psalmista. Tam, kjer v hiši za mizo sedita mož in žena, se pojavijo otroci, ki ju spremljajo »kakor oljčne mladike« (Ps 128,3); to pomeni polni energije in življenjske moči. Če so starši temelji hiše, so otroci »živi kamni« družine (prim. 1 Pt 2,5). Pomenljivo je, da je v Stari zavezi druga najpogostejša beseda po besedi božanstvo (YHWH, »Gospod«) beseda »otrok« (*ben*), izraz, ki kaže na hebrejski glagol *banah*, ki pomeni »graditi«. Zato psalm 127 poveljuje obdarjenost z otroki s podobami, ki se navezujejo tako na gradnjo hiše kot tudi na družbeno in trgovsko življenje, ki se je odvijalo pri mestnih vratih: »Če Gospod ne zida hiše, se zaman trudijo njeni zidarji; če Gospod ne varuje mesta, stražnik zaman čuje (...). Glej, dar Gospodov so sinovi, plačilo je telesni sad; kakor puščice v bojevnikovi roki, tako so sinovi mladosti. Blagor možu, ki je z njimi napolnil svoj tul; ne bodo mu v sramoto, ko se s sovražniki spoprime pri vratih« (Ps 127,1.3-5). Res je, da te podobe odsevajo kulturo starodavne družbe, toda navzočnost otrok je vsekakor znamenje polnosti družine v neprekinjenosti same zgodovine odrešenja od roda do roda.

15. V tej luči lahko predstavimo še drugo razsežnost družine. Vemo, da je v Novi zavezi govor o »Cerkvi, ki se zbira v hiši« (prim. 1 Kor 16,19; Rim 16,5; Kol 4,15; Fil 2). Življenjski

prostor družine se je spremenil v domačo cerkev, v kraj evharistije, navzočnosti Kristusa, sedečega za isto mizo. V Razodetju je prikazan nepozaben prizor: »Glej, stojim pri vratih in trkam. Če kdo sliši moj glas in vrata odpre, bom vstopil k njemu in bom večerjal z njim in on z menoj« (Raz 3,20). Tako je opisana hiša, ki sprejema v svojo notranjost Božjo navzočnost, skupno molitev in zato Gospodov blagoslov. To izraža tudi sklepna hvalnica psalma 128, ki smo jo sprejeli za osnovo: »Glej, tako se blagoslavlja mož, ki se boji Gospoda. Blagoslovi naj te Gospod s Siona, da boš gledal srečo Jeruzalema vse dni svojega življenja« (Ps 128,4-5).

16. Sveto pismo ima družino tudi za kraj poučevanja otrok v veri. To se kaže v opisu praznovanja pashe (prim. 2 Mz 12,26-27; 4 Mz 6,20-25) in je pozneje prišlo do izraza v judovski *haggadah* oziroma v dialoški pripovedi, ki spremlja obred pashalne gostije. Še več, psalm poveljuje družinsko oznanilo vere: »Kar smo slišali in zvedeli, kar so nam naši očetje pripovedovali. Ne bomo prikrivali njih sinovom, pripovedovali bomo prihodnjemu rodu o Gospodovih slavnih delih in o njegovi moči in o čudežih, ki jih je storil. Postavil je namreč v Jakobu zapoved, dal je postavo v Izraelu. Naročil je našim očetom, naj oznanjajo svojim sinovom, da to spozna prihodnji rod, sinovi, ki se bodo rodili; da bodo vstali in pripovedovali svojim sinovom« (Ps 78,3-6). Zato je družina kraj, kjer starši postanejo prvi učitelji v veri svojih otrok. Gre za »obrtniško« nalogo, ki se prenaša z osebe na osebo: »In če te nekega dne tvoj sin vpraša [...] mu odgovori« (2 Mz 13,14). Tako bodo različni rodovi zapeli pesem Gospodu: »mladeniči in mladenke, starčki in otroci!« (Ps 148,12).

17. Starši imajo dolžnost, da resno izpolnijo svoje vzgojno poslanstvo, kot pogosto učijo svetopisemski modreci (prim. Prg 3,11-12; 6,20-22; 13,1; 22,15; 23,13-14; 29,17). Otroci so pozvani, da sprejmejo in udejanjajo zapoved: »Spoštuj očeta in mater« (2 Mz 20,12), kjer glagol »spoštovati« pomeni v polnosti izpolniti družinske in družbene obveznosti, ne da bi jih zanemarili, sklicujoč se na verske predpise (prim. Mr 7,11-

13). Dejansko je tako, da »kdor spoštuje očeta, dobi odpuščanje grehov, in kdor časti svojo mater, je kakor tisti, ki zbira zaklade« (Sir 3,3-4).

18. Evangelij nas spominja tudi na to, da otroci niso last družine, temveč da imajo pred sabo svojo lastno življenjsko pot. Če drži, da je Jezus zgled poslušnosti svojim zemeljskim staršem, tako da jim je podložen (prim. Lk 2,51), je tudi res, da pokaže, da življenjska izbira otroka in njegova osebna poklicanost lahko zahtevata ločitev, da bi se izročil Božjemu kraljestvu (prim. Mt 10,34-37; Lk 9,59-62). Še več, v starosti dvanajstih let on sam odgovori Mariji in Jožefu, da mora izpolniti neko drugo, višje poslanstvo, onkraj svoje zgodovinske družine (prim. Lk 2,48-50). Zato poudarja nujnost drugih, zelo globokih vezi tudi znotraj družinskih odnosov: »Moja mati in moji bratje so ti, ki božjo besedo poslušajo in spolnjujejo« (Lk 8,21). Na drugi strani gre Jezus v pozornosti, ki jo posveča otrokom – v družbi staroveškega Bližnjega vzhoda so jih imeli za subjekte brez posebnih pravic ali celo za objekte družinske lastnine – tako daleč, da jih odraslim postavlja celo za učitelje zaradi njihovega preprostega in spontanega zaupanja do drugih: »Resnično, povem vam: Ako se ne spreobrnete in ne postanete kakor otroci, ne pridete v nebeško kraljestvo. Kdor se torej poniža in postane kot ta otrok, tisti je v nebeškem kraljestvu največji« (Lk 18,3-4).

Pot trpljenja in krvi

19. Idila, ki jo prikazuje Psalm 128, ne zanika grenke resničnosti, ki zaznamuje celotno Sveto pismo. Gre za navzočnost bolečine, zla, nasilja, ki uničujejo družinsko življenje in njeno notranjo povezanost življenja in ljubezni. Kristusov govor o zakonu (prim. Mt 19,3-9) ni brez razloga postavljen v kontekst spora o ločitvi. Božja beseda je stalna priča te temne razsežnosti, ki se odpre že na začetku, ko se z grehom odnos ljubezni in čistosti med moškim in žensko spremeni v

prevlado: »Po svojem možu boš hrepenela, on pa bo gospodoval nad teboj« (1 Mz 3,16).

20. Gre za pot trpljenja in krvi, ki vodi skozi mnogo strani Svetega pisma, od bratomornega nasilja Kajna nad Abelom in različnih sporov med sinovi in med ženami očakov Abrahama, Izaka in Jakoba, kar privede kasneje do tragedij, ki s krvjo preplavijo Davidovo hišo; in do raznovrstnih družinskih težav, ki prevevajo Tobijevo pripoved ali grenko izpoved zapuščenega Joba: »Moji bratje se odvrtačajo od mene, moji prijatelji so mi celo odtujeni. Moj dih se gnusi moji ženi in sinovom svoje matere sem ostuden« (Jb 19,13.17).

21. Jezus sam se je rodil v skromni družini, ki je morala kmalu bežati v tujo deželo. Vstopi v Petrovo hišo, kjer je njegova tašča bolna (prim. Mr 1,30-31); se pusti zaplesti v dramo smrti v Jairovi hiši (prim. Mr 5,24.36-43; Lk 8,41-42.49-55) ali v Lazarjevem domu (prim. Jn 11,1-44); sliši obupan krik vdove iz Naina spričo njenega preminulega sina (prim. Lk 7,11-15) in usliši tožbo očeta božjastnega dečka v majhni podeželski vasi (prim. Mr 9,17-27). Cestninarje, kot sta Matej (prim. Mt 9,9-13; Lk 5,27-32) in Zahej (prim. Lk 19,5-10), srečuje v njihovih hišah, in tudi grešnike, kot je ženska, ki se pojavi v farizejevi hiši (prim. Lk 7,36-50). Pozna strahove in napetosti v družini in jih vključi v svoje prilike: od sina, ki zapusti svojo hišo, in se spusti v pustolovščino (prim. Lk 15,11-32), do težavnih sinov z nerazložljivimi načini obnašanja (prim. Mt 21, 28-31) ali do žrtev nasilja (prim. Mr 12,1-9). V njem vzbudi zanimanje tudi svatba, ki lahko pusti sramoten vtis, ker je zmanjkalo vina (prim. Jn 2,1-10), ali zato, ker izostanejo povabljeni gostje (prim. Mt 22,1-10). Prav tako pozna mōro zaradi izgubljenega novca v revni družini (prim. Lk 15,8-10).

22. V tem kratkem pregledu lahko ugotovimo, da se Božja beseda ne pokaže kot niz abstraktnih tez, temveč kot prijateljica na potovanju; tudi za družine, ki se znajdejo v krizi ali sredi kakršne koli bolečine, saj jim kaže cilj poti, ko bo Bog

»obrisal vse solze z njih oči in smrti ne bo več; tudi ne bo več ne žalovanja ne vpitja ne bolečine« (Raz 21,4).

Delo tvojih rok

23. Na začetku Psalma 128 je oče predstavljen kot delavec, ki lahko z delom svojih rok vzdržuje zunanjo blaginjo in dušni mir svoje družine: »Zakaj sad truda svojih rok boš užival, srečen boš in dobro ti bo« (Ps 128,2). Da je delo eden od temeljev dostojanstva človeškega življenja, sledi iz prvih strani Svetega pisma, ko je rečeno: »Vzel je torej Gospod Bog človeka in ga postavil v edenski vrt, da bi ga obdeloval in varoval« (1 Mz 2,15). Gre za prikaz delavca, ki preobraža snov in izkorišča energije stvarstva s tem, ko prideluje »kruh trdega truda« (Ps 127,2) in poleg tega oblikuje sam sebe.

24. Delo hkrati omogoča razvoj družbe in preživetje družine ter njeno stabilnost in rodovitnost: »Blagoslovi naj te Gospod s Siona, da boš gledal srečo Jeruzalema vse dni svojega življenja, da boš gledal svojih otrok otroke« (Ps 128,5-6). Knjiga pregovorov predstavi tudi nalogo družinske matere, katere delo je opisano v vseh svojih vsakdanjih nadrobnostih, s katerimi si pridobi hvalo svojega moža in otrok (prim. Prg 31,10-31). Sam apostol Pavel je bil ponosen na to, da je živel tako, da ni bil drugim v breme, ker je delal s svojimi rokami in si tako zagotovil svoje preživetje« (prim. Apd 18,3; 1 Kor 4,12; 9,12). O nujnosti dela je bil tako prepričan, da je za svoje skupnosti postavil železno pravilo: »Kdor noče delati, naj tudi ne jé« (2 Tes 3,10; prim. 1 Tes 4,11).

25. Skladno s temi izvajanji razumemo, da brezposelnost in negotovi pogoji za delo postanejo vir trpljenja: kakor je zapisano v drobni Rutini knjigi in to omenja Jezus v priliki o delavcih, ki so prisiljeni v brezdelju sedeti na mestnem trgu (prim. Mt 20,1-16), ali kakor je to sam izkusil, ko je bil pogosto obdan s pomoči potrebnimi in lačnimi. Pomanjkanje delovnih mest je tragično dejstvo in v mnogih deželah na različne načine ustvarja turobno vzdušje v mnogih družinah .

26. Prav tako ne moremo pozabiti na propad, ki ga vnaša v družbo greh, ko se človek do narave obnaša kot tiran, tako da jo pustoši ter jo sebično in brutalno izkorišča. Posledice tega so hkrati opustošenje zemlje (prim. 1 Mz 3,17-19) in gospodarska kot tudi družbena neravnovesja, zoper katera se jasno dviga glas prerokov od Elija (prim. 1 Kr 21) do besed, ki jih sam Jezus izgovarja zoper nepravico (prim. Lk 12,13-21; 16,1-31).

Nežnost objema

27. Kristus je kot prepoznavno znamenje svojih učencev dal predvsem zapoved ljubezni in samopodaritve drugim (prim. Mt 22,39; Jn 13,34). To je storil po načelu, o katerem oče ali mati običajno pričujeta v svojem lastnem življenju: »Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da kdo za svoje prijatelje dá svoje življenje« (Jn 15,13). Sad ljubezni sta tudi usmiljenje in odpuščanje. V tej smeri je zelo pomenljiv prizor, ki kaže prešušnico na trgu pred jeruzalemskim templjem, obkroženo s svojimi tožniki in pozneje samo z Jezusom, ki je ne obsoja in jo vabi k dostojnejšemu življenju (prim. Jn 8,1-11).

28. Na področju ljubezni, ki je v središču krščanske zakonske in družinske izkušnje, izstopa še neka druga krepost, ki se v teh časih hitrih in površinskih odnosov nekoliko zapostavlja: nežnost. Posvetimo se blagemu in zgovornemu Psalmu 131. Kot opazimo tudi v drugih besedilih (prim. 2 Mz 4,22; Iz 49,15; Ps 27,10), se povezanost med verujočim in njegovim Gospodom izraža s potezami očetovske ali materinske ljubezni. Tu se kaže blaga in nežna zaupnost, ki obstaja med materjo in njenim otrokom, novorojenčkom, ki spi v rokah svoje matere, potem ko ga je podojila. Kot pove hebrejska beseda *gamûl*, gre za že podojenega otroka, ki se zavestno oprijema svoje matere, ki ga nosi na svojih prsih. Gre torej za zavestno in ne zgolj za biološko zaupnost. Zato psalmist poje: »Utešil sem in umiril svojo dušo, kakor otrok v naročju svoje matere, kakor otrok, tako je v meni moja duša« (Ps

131,2). Prav tako se lahko obrnemo k nekemu drugemu prizoru, kjer prerok Ozej polaga Bogu kot očetu v usta ganljive besede: »Ko je bil Izrael mlad, sem ga ljubil in iz Egipta sem poklical svojega sina. Efraima sem učil hoditi, jemal sem jih v svoje naročje (...). Z vrvicami dobrote sem jih vlekel, z vezmi ljubezni; bil sem jim kakor človek, ki dvigne dojenčka k svojemu licu, nagnil sem se k njemu in mu dal jesti« (Oz 11,1.3-4).

29. S tem pogledom, ki obsega vero in ljubezen, milost in zavzetost, človeško družino in Božjo troedinost, motrimo družino, ki Božjo besedo zaupa rokam moža, žene in otrok, da bi sestavljali občestvo ljudi, ki so podoba enosti med Očetom, Sinom in Svetim Duhom. Dejavnost posredovanja življenja in vzgoje je po svoje odsev stvariteljskega dela Očeta. Družina je poklicana, da med seboj deli dnevno molitev, branje Božje besede in obhajanje evharistije, da bi spodbudila rast ljubezni in bi se vedno bolj preobražala v tempelj, v katerem prebiva Sveti Duh.

30. Vsaki družini se kaže podoba družine iz Nazareta v svoji vsakdanjosti, prežeti z napori in celo z mōrami kot tedaj, ko je morala trpeti zaradi nerazumljivega Herodovega nasilja – izkušnja, ki se še danes tragično ponavlja v mnogih družinah izključenih in nemočnih beguncev. Družine vabim, da tako kot modri z Vzhoda gledajo otroka in njegovo mater, se pred njim poklonijo in ga počastijo (prim. Mt 2,11); da svoje žalostne in navdušujoče družinske izzive – tako kot Marija – pogumno in spokojno živijo ter Božja čudovita dela ohranijo v svojem srcu in o njih premišlujejo (prim. Lk 2,19.51). V zakladu Marijinega srca so tudi vsi dogodki vseh naših družin, ki jih ona skrbno ohranja. Zato nam jih lahko pomaga razložiti, da bi v družinski zgodbi prepoznali Božje oznanilo.

Deveto poglavje

DUHOVNOST V ZAKONU IN DRUŽINI

313. Ljubezen prevzema različne oblike, skladno z življenjskim stanom, h kateremu je poklican vsak posameznik. Že pred nekaj desetletji, ko je 2. vatikanski koncil spregovoril o apostolatu laikov, je podčrtal duhovnost, ki izhaja iz družinskega življenja. Poudaril je, da »[mora] laiška duhovnost dobiti posebno značilnost v zakonskem stanu in v družini«³⁶⁷ in da družinske skrbi ne smejo biti »zunaj okvira duhovnega življenja«.³⁶⁸ Vredno si je torej vzeti nekaj časa za to, da opišemo temeljne poteze te posebne duhovnosti, ki se razvija v družinskem življenju.

Duhovnost nadnaravnega občestva

314. Vedno smo govorili o tem, da Bog prebiva v srcu človeka, ki živi v milosti. Danes lahko rečemo tudi, da je v sve-tišču zakonske skupnosti navzoča Sveta Trojica. Kakor prebiva nad hvalnicami ljudstva (prim. Ps 22,4), živi globoko v zakonski ljubezni, ki ji poje slavo.

315. Gospodova navzočnost prebiva v resnični, konkretni družini, z vsem njenim trpljenjem, boji, radostmi in njenimi vsakdanjimi zadevami. Ko človek živi v družini, se je težko pretvarjati in lagati; ne moremo si nadevati maske. Kadar to pristnost poživlja ljubezen, tedaj tam vlada Gospod s svojim veseljem in svojim mirom. Duhovnost družinskega življenja je sestavljena iz tisoč vsakdanjih in konkretnih dejanj.

³⁶⁷ Odlok *O laiškem apostolatu*, 4.

³⁶⁸ Prim. prav tam.

V tej raznolikosti darov in srečanj, po katerih zori notranja povezanost, ima Bog svoje bivališče. Ta predanost »združuje človeško in božje«, ³⁶⁹ kajti napolnjena je z Božjo ljubeznijo. Končno je zakonska duhovnost duhovnost prisrčne povezanosti, v kateri prebiva Božja ljubezen.

316. Skupnost, ki jo uresničujemo v družini, je pristna pot posvetitve v običajnem življenju kakor tudi pot mistične rasti, sredstvo za prisrčno zedinjenje z Bogom. Kajti zahteve življenja med brati in sestrami in v družinski skupnosti so priložnost, da vedno bolj odpiramo srce, in to omogoča vedno popolnejše srečevanje z Gospodom. Božja beseda pravi: »Kdor pa svojega brata sovraži, je v temi« (1 Jn 2,11), »ostaja v smrti« (1 Jn 3,14) in »Boga ni spoznal« (1 Jn 4,8). Moj predhodnik Benedikt XVI. je poudaril, da »nas zapiranje oči pred bližnjim napravi slepe tudi za Boga« ³⁷⁰ in da je ljubezen končno edina luč, »ki vedno znova osvetljuje temni svet«. ³⁷¹ Samo »če se med seboj ljubimo, ostaja Bog v nas in je njegova ljubezen v nas postala popolna« (1 Jn 4,12). Ker »[ima] človeška oseba vrojeno in po strukturi družbeno razsežnost« ³⁷² in »družbena razsežnost osebe najde svoj prvi in izvorni izraz v zakonu in v družini«, ³⁷³ je duhovnost meso in kri družinskega sožitja. Kdor ima torej globoko hrepenenje po duhovnosti, naj ne misli, da ga družina ovira pri rasti življenja v Duhu; marveč je to pot, ki jo Bog uporablja, da bi ga vodil k vrhuncu mističnega zedinjenja.

Združeni v molitvi v luči velikonočne skrivnosti

317. Če družini uspe, da se osredotoči na Kristusa, on povezuje in razsvetljuje celotno družinsko življenje. Bolečine in bojazni doživlja družina v povezanosti z Gospodovim križem

³⁶⁹ Pastoralna konstitucija *Cerkev v sedanjem svetu*, 49.

³⁷⁰ Benedikt XVI., *Okrožnica Bog je ljubezen*, 16; v: AAS (2006), 230.

³⁷¹ Prav tam, 39; v: AAS 98 (2006), 250.

³⁷² Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda O krščanskih laikih*, Cerkevni dokumenti 41, Ljubljana 1989. 468.

³⁷³ Prav tam.

in njegov objem omogoča, prenašati najhujše trenutke. V grenkih dnevih se poveže z zapuščenim Jezusom, kar lahko prepreči zlom družine. Tako družine postopno »z milostjo Svetega Duha preko zakonskega življenja uresničujejo svojo svetost, tudi s tem, da se udeležujejo skrivnosti Kristusovega križa, ki težave in trpljenje spreminja v daritev ljubezni«. ³⁷⁴ Z druge strani družina doživlja trenutke veselja, počitka ali praznovanja in tudi spolnost kot deležnost pri polnosti življenja v njegovem vstajenju. Zakonca z različnimi dnevnimi opravili oblikujeta tisti duhovni prostor, v katerem je mogoče izkusiti mistično navzočnost vstalega Gospoda. ³⁷⁵

318. Molitev v družini je prednostno sredstvo za to, da to velikonočno vero izrazimo in okrepimo. ³⁷⁶ Vsak dan lahko najdejo nekaj minut, da skupaj stojijo pred živim Gospodom, mu povejo stvari, ki jim povzročajo skrbi, ga prosijo za tisto, kar družina potrebuje, molijo za koga, ki preživlja težke trenutke, si od Boga izprosijo pomoč, da bi mogli ljubiti, se mu zahvalijo za življenje in dobre stvari ter od Device Marije izprosijo varstvo pod njenim materinskim plaščem. Tako lahko trenutki molitve s preprostimi besedami naredijo veliko dobrega za družino. Različne oblike izražanja ljudske pobožnosti so za mnoge družine zaklad duhovnosti. Skupna pot molitve doseže svoj vrhunec v skupni udeležbi pri evharistiji, zlasti sredi nedeljskega miru. Jezus trka na vrata družine, da bi z njo obhajal evharistični obed (prim. Raz 3,20). Pri njem lahko zakonca vedno znova zapečatita velikonočno zavezo, ki ju je zedinila, in v kateri se zrcali tista zaveza, ki jo je Bog s človeštvom zapečatil na križu. ³⁷⁷ Evharistija je zakrament nove zaveze, kjer se ponavzočuje Kristusovo odrešilno dejanje (prim. Lk 22,20). Tako ohranjamo globoke povezave,

³⁷⁴ *Relatio finalis* (2015), 87.

³⁷⁵ Janez Pavel II., Posinodalno apostolska spodbuda *Posvečeno življenje*, Cerkevni dokumenti 65, Ljubljana 1996.

³⁷⁶ Prim. *Relatio finalis* (2015), 87.

³⁷⁷ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O družini*, 57; v: AAS 74 (1982), 150.

ki obstajajo med zakonskim življenjem in evharistijo.³⁷⁸ Hranjenje z evharistijo je moč in spodbuda, da bi zakonsko zavezo vsak dan živeli kot »domačo Cerkev«.³⁷⁹

Duhovnost izključne, a ne posesivne ljubezni

319. V zakonu se živi tudi smisel tega, kaj se pravi v celoti pripadati samo enemu človeku. Zakonca sprejmeta izziv in srčno želita, da bi se skupaj postarala in porabila svoje moči. Tako odsevata Božjo zvestobo. Ta trdna odločitev, ki zaznamuje življenjski slog, je »notranja zahteva zakonske ljubezenske zaveze«, ³⁸⁰ kajti »kdor se ne odloči, da bo ljubil za zmeraj, za tistega je težko, da bi mogel iskreno ljubiti en sam dan«. ³⁸¹ Vendar bi ne imelo nobenega duhovnega smisla, ko bi šlo samo za zapoved, po kateri kdo brezvoljno živi. To je pripadnost srca, v katerega vidi samo Bog (prim. Mt 5,28). Vsako jutro, ko človek vstane, se pred Bogom na novo odloči za zvestobo, naj se čez dan zgodi karkoli. In ko gre k počitku, upa, da ko, ko se bo prebudil, nadaljeval to pustolovščino v zaupanju v Gospodovo pomoč. Tako je vsak sozakonec za drugega znamenje in orodje bližine Gospoda, ki nas ne pušča samih: »Jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (Mt 28,20).

320. V nekem trenutku doživita zakonca svojo ljubezen kot resnično osvoboditev, kot zdravilno avtonomijo: ko vsak odkrije, da drugi ni njegova lastnina, temveč ima veliko pomembnejšega gospodarja, namreč svojega edinega Gospoda. Nihče drug ne more terjati pravice, da bi si lastil najbolj notranje in skrivnostno osebno področje ljubljenega človeka, in samo on more zavzeti središče njegovega življenja.

³⁷⁸ Ne smemo prezreti, da je Božja zaveza s svojim ljudstvom predstavljena kot zaroka (prim. Ez 16,8.69; Iz 62,5; Oz 2,21–22), in nova zaveza je predstavljena kot poroka (prim. Apk 19,7; 21,2; Ef 5,25).

³⁷⁹ Dogmatična konstitucija *O Cerкви*, 11.

³⁸⁰ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O družini*, 11; v: AAS 74 (1982), 93.

³⁸¹ Janez Pavel II., *Homilija pri maši za družine v Kordobi*, Argentina 8. aprila 1987), 4; v: *Insegnamenti X*, 1 (1978), 1161–1162.

Hkrati načelo duhovnega realizma stori, da zakonec ne postavlja več zahteve, naj drugi v polnosti zadovolji njegove potrebe. Potrebno je, da duhovna pot vsakega posameznika temu pomaga – kot je to dobro povedal Dietrich Bonhoeffer (1906–1945), da doživi neko »razočaranje« nad drugim,³⁸² da neha pričakovati od tega človeka to, kar je lastno samo Božji ljubezni. To zahteva notranjo odpoved. Izključni prostor, ki ga vsak od zakoncev pridrži za svoje samotno druženje z Bogom, ne daje le možnosti za zdravljenje ran skupnega življenja, ampak omogoča tudi to, da v Božji ljubezni najdemo smisel lastnega življenja. Vsak dan si moramo izprositi delovanje Svetega Duha, da bo ta notranja svoboda možna.

Duhovnost skrbi za druge, tolažbe in spodbude

321. »Krščanski zakonci so drug drugemu, svojim otrokom in ostalim domačim sodelavci za milost in pričevalci za vero.«³⁸³ Bog jih kliče za posredovanje življenja in zato, da bi skrbeli drug za drugega. Ravno zaradi tega je bila družina »od nekdanj najbližja ‚bolnišnica‘«. ³⁸⁴ Negujmo drug drugega, podpirajmo drug drugega, spodbujajmo se med seboj in vse to živimo kot del naše družinske duhovnosti. Življenje zakonskega para je deležnost pri rodovitnem Božjem delu in vsak je za drugega stalen izziv Svetega Duha. Božja ljubezen se izraža tudi »z besedami, s katerimi si mož in žena izražata svojo zakonsko ljubezen«. ³⁸⁵ Tako sta oba drug za drugega odsev Božje ljubezni, ki tolaži z besedo, pogledom, pomočjo, ljubkovanjem in objemanjem. Zato je »želja, da bi osnovala družino (...), odločitev, da bosta del Božjih sanj, odločitev, da bosta sanjala z njim, odločitev, da bosta z njim gradila, da se bosta

³⁸² Prim. Dietrich Bonhoeffer, *Gemeinsames Leben*, München 1963, 18.

³⁸³ Odlok *O laiškem apostolatu*, 11.

³⁸⁴ Frančišek, *Kateheza* (10. junija 2015), v: *L' Osservatore Romano*, 11. junija 2015, 8.

³⁸⁵ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O družini*, 12; v: AAS 74 (1982), 93..

skupaj z njim vrgla v to pustolovščino in gradila svet, kjer se nihče ne počuti samega«. ³⁸⁶

322. Celotno življenje družine je usmiljena »paša in varovanje«. Vsak skrbno slika in piše v življenje drugega: »Naše pismo ste vi, zapisano v naših srcih, (...) pisano ne s črnilom, ampak z Duhom živega Boga« (2 Kor 3,2-3). Vsak je »ribič ljudi« (prim. Lk 5,10), ki v Jezusovem imenu »meče mreže« (prim. Lk 5,5) na druge, ali je kmet, ki obdeluje svežo prst svojih ljubih in iz njih spravlja, kar je najboljše. Zakonska rodovitnost pomeni tudi podpirati druge, kajti »koga ljubiti pomeni, od njega pričakovati nekaj nedoločljivega in nepredvidljivega; in hkrati pomeni, da mu na kakršen koli način pomagamo do sredstva, da bo mogel ustrezati temu pričakovanju«. ³⁸⁷ To je Božja služba, kajti Bog je v nas položil veliko dobrih stvari, v upanju, da jim bomo dali rasti.

323. Globoko duhovno doživetje je, da na ljubljenega človeka gledamo z Božjimi očmi in v njem prepoznavamo Kristusa. To zahteva pripravljenost, ki ne pričakuje povračila, kar omogoča, da znamo ceniti njegovo dostojanstvo. Pred drugim smo lahko popolnoma prisotni, če se mu »kar tako« posvetimo in pozabimo na vse drugo okrog sebe. Ljubljeni človek si zasluži vso pozornost. Jezus je bil zgled za to, kajti kadar je kdo prišel k njemu, da bi z njim govoril, ga je pogledal in z ljubeznijo zrl vanj (prim. Mr 10,21). V njegovi navzočnosti nihče ni imel občutka, da je ostal prezrt, ker so njegove besede in njegova dejanja izražala vprašanje: »Kaj hočeš, da naj ti storim?« (Mr 10,51). To se živi tudi sredi vsakdanjega družinskega življenja. Ko se spomnimo, da človek, ki živi z nami, zasluži vse to, kajti v njem je neskončno dostojanstvo, saj je predmet brezmejne ljubezni nebeškega Očeta. Tako se poraja nežnost, ki je sposobna, da »v drugem prikliče na dan ve-

³⁸⁶ Govor družinam na praznovanju in bedenju, Filadelfija, 26. septembra 2015; v: *L' Osservatore Romano*, 28.-29. Septembra 2015, 6.

³⁸⁷ Gabriel Marcel, *Homo viator. Prolegomenes a une métaphisique de l' espérance*, Paris 1944, 63.

selje, ker se čuti ljubljenega. Na poseben način se ta nežnost izrazi v tem, da se z največjo pozornostjo posvetimo mejam drugega, posebno takrat, ko te omejitve očitno izstopajo.«³⁸⁸

324. Po nagibu Svetega Duha družina ne le sprejema življenje, ko ga spočne v svojem naročju, temveč tudi tako, da se odpre, gre iz sebe, da bi svoje dobro širila med druge, da bi zanje skrbela in iskala njihovo srečo. To odpiranje se izraža posebno z gostoljubjem,³⁸⁹ h kateremu vabi in spodbuja Božja beseda: »Gostoljubnosti ne pozabite. V tej so namreč nekateri, ne da bi vedeli, pogostili angele« (Heb 13,2). Če družina sprejme druge in gre ven k njim, zlasti k ubogim in zapuščenim, potem je »simbol in priča tistega materinstva Cerkve, pri katerem je dejavno udeležena«.³⁹⁰ Družbena razsežnost ljubezni, odsvit Trojice, je v resnici to, kar združuje duhovni smisel družine in njeno poslanstvo zunaj nje, kajti ta ljubezen naredi družinsko *kerygmo* v javnosti navzočo z vsemi njenimi zahtevami glede skupnosti. Družina živi svojo posebno duhovnost tako, da je hkrati domača Cerkev in živa celica za preobrazbo sveta.³⁹¹

*

325. Učiteljeve besede (prim. Mt 22,30) in tiste sv. Pavla (prim. 1 Kor 7,29-31) o zakonu so – ne naključno – vključene v zadnjo in dokončno razsežnost našega življenja, ki jo moramo znova ovrednotiti. Tako bodo zakonci lahko spoznali smisel poti, po kateri hodijo. Kajti, kakor smo v tej spodbudi večkrat spomnili, nobena družina ni nebeška resničnost in izdelana enkrat za vselej, temveč zahteva postopno zorenje svoje sposobnosti za ljubezen. Obstaja pa neki stalni poziv k popolnosti, ki izhaja iz popolnega občestva Svete Trojice, iz dragocenega zedinjenja med Kristusom in njegovo Cerkvijo,

³⁸⁸ *Relatio finalis* (2015), 88.

³⁸⁹ Prim. Janez Pavel II, Apostolsko pismo *O družini*, 44; v: AAS 74 (1982), 136.

³⁹⁰ Prav tam, 49; v: AAS 74 (1982), 141.

³⁹¹ O družbenih vidikih družine prim. Papeški svet *Iustitia et pax; Kompendij družbenega nauka Cerkve*, Družina, Ljubljana 2007, 248–254.

iz tiste tako lepe skupnosti nazareške družine in iz brezma-
dežnega bratstva in sestrstva med nebeškimi svetniki. Kljub
temu nam razmišljanje o še ne doseženi polnosti tudi dovo-
ljuje, da zgodovinsko pot, ki jo hodimo kot družine, vidimo
v pravi perspektivi. Tako bomo nehali od medčloveških od-
nosov zahtevati popolnost, čistost namenov in povezanost,
do katere bomo lahko dospeli šele v dokončnem kraljestvu.
Ta pogled nam preprečuje, da bi strogo sodili tiste, ki živijo v
okoliščinah velike slabosti. Vsi smo poklicani, da v sebi vzdr-
žujemo živo stremljenje po nečem, kar presega nas same in
naše omejitve; vsaka družina mora živeti s to stalno spodbu-
do. Pojdimo kot družina naprej, ostanimo na poti! Obljublje-
ne so nam še večje stvari. Ne obupujmo zaradi svojih omeji-
tev, a se tudi ne odpovejmo prizadevanju za polnost ljubezni
in *communio*, ki nam je obljubljena.

MOLITEV K SVETI DRUŽINI

Jezus, Marija in Jožef,
v vas zremo
sijaj prave ljubezni,
na vas se obračamo polni zaupanja.

Sveta nazareška Družina,
naredi tudi naše družine,
za kraje prisrčnega sožitja,
za skupnosti molitve;
naj bodo pristne šole evangelija
in male domače Cerkve.

Sveta nazareška Družina,
Naj v naših družinah nikoli več ne bo
nasilja, trdovratnosti in razdora;
naj vsak, ki je bil ranjen ali pohujšan,
kmalu najde tolažbo in ozdravitev.

Sveta nazareška Družina,
daj, da se bomo vsi zavedali,
kako sveta in nedotakljiva je družina
in kakšno lepoto ji določa Božji načrt.

Jezus, Marija in Jožef,
poslušajte in uslišite našo prošnjo! Amen.

*Dano v Rimu, pri Svetem Petru, v izrednem svetem letu
usmiljenja, 19. marca, na praznik svetega Jožefa, leta 2016, v
četrtem mojega pontifikata.*

Papež Frančišek

Prevod (165-325): dr. Marijan Peklaj

1. KONCILSKI, POKONCILSKI IN DRUGI CERKVENI DOKUMENTI

Drugi vatikanski koncil (1962–1965)

AA – L	Odlok Apostolicam actuositatem – O krščanskih laikih (1965).
GE – KV	Odlok Gravissimum educationis – O krščanski vzgoji (1965).
GS – CS	Pastoralna konstitucija Gaudium et spes – Vesele in upanje (1965).
LG – C	Dogmatična konstitucija Lumen gentium – Luč narodov (1964).

Drugi dokumenti

CC – ČZ	Pij XI., Okrožnica Casti connubii – Zakonska čistost (1930).
CCC – KKC	Catechismo della Chiesa Cattolica – Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
ChL – KL	Janez Pavel II., Christifideles laici – Posinodalna apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1988), Cerkveni dokumenti 41, Ljubljana 1989.
CIC – ZCP	Codex Iuris Canonici – Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1984.
CCEO – KZVC	Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – Zakonik kanonov Vzhodnih Cerkva (ni preveden v slovenščino).
DCE – BJL	Benedikt XVI., Okrožnica Deus caritas est – Bog je ljubezen, Cerkveni dokumenti 112, Ljubljana 2006.
DM – BU	Janez Pavel II., Okrožnica Dives in misericordia – O Božjem usmiljenju, Cerkveni dokumenti 10, Ljubljana 1981.
DV – DŽ	Kongregacija za verski nauk, Navodilo Donum vitae – Dar življenja (1987), Cerkveni dokumenti 36, Ljubljana 1987.

- CiV – LR Benedikt XVI., Okrožnica Caritas in veritate – Ljubezen v resnici, Cerkveni dokumenti 127, Ljubljana 2009.
- EG – VE Papež Frančišek, Apostolska spodbuda Evangelii gaudium – Veselje evangelija (2013), Cerkveni dokumenti 140, Ljubljana 2014.
- EV – EŽ Janez Pavel II., Okrožnica Evangelium vitae – Evangelij življenja (1995), Cerkveni dokumenti 60, Ljubljana 1995.
- FC – OD Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Familiaris consortio – O družini (1981), Cerkveni dokumenti 16, Ljubljana 1982.
- FC Pontificia Commissione Biblica, Fede e cultura alla luce della Bibbia. Atti della Sessione plenaria 1979 della Pontificia Commissione Biblica, Torino 1981.
- HV – PČŽ Pavel VI., Okrožnica Humae vitae – Posredovanju človeškega življenja, Cerkveni dokumenti 144, Ljubljana 2014 (2. izdaja).
- LF – LV Frančišek, Okrožnica Lumen fidei – Luč vere (2013), Cerkveni dokumenti 138, Ljubljana 2013.
- LS – HMG Frančišek, Okrožnica Laudato si – Hvaljen, moj Gospod (2014), Cerkveni dokumenti 149, Ljubljana 2015.
- MCC – KST Pij XII., Okrožnica Mystici Corporis Christi – O Kristusovem skrivnostnem telesu (1943).
- MD – DŽ Janez Pavel II., Apostolsko pismo Mulieris dignitatem – O dostojanstvu žene (1988), Cerkveni dokumenti 40, Ljubljana 1989.
- MIDI – GJUS Papež Frančišek, Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus – Gospod Jezus, usmiljeni sodnik, Cerkveni dokumenti 151, Ljubljana 2016.
- MV – OU Papež Frančišek, Bula Misericordiae vultus – Obličje usmiljenja, CD – NS 23, Ljubljana 2015.
- RF – SP Tretje redno zasedanje Škofovske sinode, Relatio finalis – Sklepno poročilo (2015; ni prevedeno v slovenščino).

- RH – OČ Janez Pavel II., Okrožnica Redemptor hominis – Odrešenik človeka (1979), Cerkevni dokumenti 2, Ljubljana 1979.
- RM – OP Janez Pavel II., Okrožnica Redemptoris missio – Odrešenikovo poslanstvo (1990), Cerkevni dokumenti 46, Ljubljana 1991.
- RP – PS Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Reconciliatio et poenitentia – O spravi in pokori, Cerkevni dokumenti 25, Ljubljana 1985.
- RS – SiP Tretje izredno zasedanje Škofovske sinode, Relatio Synodi – Sinodalno poročilo, Cerkevni dokumenti 145, Ljubljana 2015.
- SUVS – ČSRP Papeški svet za družino Navodilo Sessualita umana: verita e significato – Človeška spolnost: resnica in pomen, Cerkevni dokumenti 66, Ljubljana 1996.
- UF – ZDZS Papeški svet za družino, Unioni di fatto – Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2000), Cerkevni dokumenti 93, Ljubljana 2001.
- VC – PŽ Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Vita consacrata – Posvečeno življenje (1996), Cerkevni dokumenti 65, Ljubljana 1996.

TOLLE, LEGE! – VZEMI, BERI!

Spremna beseda

Malokateri cerkveni dokument je deležen tolike pozornosti kot Posinodalna apostolska spodbuda papeža Frančiška Radost ljubezni. Razlogi so različni. Dve škofovski sinodi, izredna in redna, na katerih so bili zbrani predstavniki škofovskih konferenc vseh petih celin sveta, sta obravnavali stanje in poslanstvo današnje družine, zlasti njeno vlogo pri evangelizaciji. Tudi sicer sta zakon in družina prednostni nalogi pastoralne skrbi in dejavnosti Cerkve. Papež Frančišek je v svojih dnevnikih in drugih govorih ter pisnih dokumentih pogosto spregovoril o zakonu in družini. V njih se je dotaknil tudi občutljivih verskih, moralnih in družbenih vprašanj, kot so stara in nova podoba družine, vzgojna vprašanja, pomen spolnosti, urejanje spočetij, istospolne zveze, homoseksualnost, pa tudi pravnih in pastoralnih vprašanj v zvezi z ugotavljanjem ničnosti zakonske zveze. Iz odmevov cerkvenih ustanov, zlasti pa iz nasprotujočih si razlag javnosti in medijev, je mogoče sklepati, da niso vsi enoznačno razumeli njegovih izjav. Ali jih morda prinaša nova spodbuda?

Potek izredne in redne škofovske sinode ter njunih razprav in sklepov pove, da sinodalni očetje (škofje) nikakor niso bili vedno enotni. To dokazujejo objavljena besedila, ki prinašajo tudi število odgovorov **za** in **proti** predlaganemu besedilu (prim. Sinodalno poročilo /2014/, CD 145; RelatioSynodi /2015/ - besedilo ni prevedeno v slovenščino). Kako bi mogli biti enotni, če so predstavljali zgodovinske, družbene, kulturne in verske posebnosti svojih dežel in celin, ki so narekovale drugačne rešitve ali vsaj pojasnitve?

V nadaljevanju se bomo omejili na nekatere vidnejše značilnosti spodbude. Več jih bomo odkrili s pozornim branjem

besedila in primerjavo s stanjem v slovenski družbi po tolikih in tako usodnih družbenih spremembah v času po vojni (1945) in vzpostavitvi samostojne države (1991), ko so se nekatere teh značilnosti še stopnjevale.

1. Značilnosti spodbude

1. Nedvomno je spodbuda odgovor na številne idejne in kulturne novosti, ki so prisotne v današnji družbi in so v nasprotju z antropološkimi in teološkimi stališči. Tem novostim se pridružujeta še znanstveni in tehnološki razvoj, ki odpirata človeku možnosti manipuliranja, ločujeta spolnost od rojevanja in tako spreminjata temeljno razumevanje spolnosti, ki je v darujoči se ljubezni in posredovanju novega življenja. Spodbuda se izogiba polemiki, jasno pa pove, kaj so dogaja v današnji znanosti in družbeni praksi, kar je zgrešeno in nesprejemljivo, in kaj je tisto, kar človeštvu odpira pot v prihodnost.

2. Papež Frančišek ima značilen in prepoznaven način komunikacije, ki ga prepoznavamo v njegovem osebnem stiku z ljudmi, v dnevnikih homilijah in nagovorih ob srečevanju z množicami, pa tudi v zapisani besedi. Nagovarja neposredno, sklicuje se na življenjsko izkušnjo, ki jo je pridobil s premišljevanjem in uresničevanjem evangelija ter v stiku z ljudmi kot predstojnik, škof in vzgojitelj. To je zlasti prepoznavno v 4. in 5. poglavju, ki ju tudi sam postavlja v ospredje. Čutiti je, kako besedilo slika konkretno življenje današnje družine: zakoncev, staršev, otrok, starejših, bolnih in osamljenih. Bralcu se opravičuje zaradi obsežnosti spodbude in odsvetuje branje na dušek, brez potrebnega premisleka in pogovora. Našo pozornost pritegne zlasti razlaga Pavlove hvalnice ljubezni (1 Kor 13), ki ji bomo težko našli primerjavo v eksegetični in pastoralni literaturi.

3. Vseh devet poglavij obravnava zelo različne, vendar med seboj povezane vsebine, čemur se prilagodi tudi nadaljnja obravnava. Tako se srečujemo s sociološkimi, antropo-

loškimi, kulturološkimi, eksegetičnimi, moralno-teološkimi, vzgojnimi, pravnimi, pastoralnimi in še katerimi vsebinami. Iz obilice opomb k besedilu lahko prepoznamo, od kod je avtor črpal misli in podatke. Tako se v sociološki in družbeni predstavitvi sklicuje na dognanja obeh škofovskih sinod, v teološki in pastoralni obravnavi pa na kateheze o zakonu in družini, spolnosti in njenem pomenu, ki sta jih tako on kot tudi Janez Pavel II. imela ob začetku njune papeške službe. Te kateheze so bile in so še vedno odmevne v teološki in vzgojni literaturi (prim. teologija telesa). Zaradi raznolikosti poglavij je mogoče brati katero koli poglavje, ne da bi prej že prebrali predhodno.

2. Pastoralne naloge

1. »Radost ljubezni« se mora preliti v oznanilo ljubezni v useh njenih razsežnostih in možnostih. Besedama »radost« in »ljubezen« je treba vrniti njun prvotni pomen, prevrednoten in omadeževan s tolikimi alternativami in praksami. Obe ravni oznanjevanja – oznanjevanje samo in pričevanje življenja – si morata z roko v roki prizadevati, da bi odgovorili na človekovo neugasljivo hrepenenje po ljubezni in veselju. Ali ni to hrepenenje izraz in potrditev človekove narave, raznih danosti, ki jih ne moremo spremeniti, kot ne moremo spremeniti fizikalnih in bioloških zakonitosti narave? To je iztočnica, temelj, na katerem gradimo nadaljnja izvajanja.

2. Spodbuda vsebuje nekaj kritičnih opozoril glede našega oznanjevanja. Navaja, da je kdaj avtoriteta stopala na mesto človekove vesti in osebne odgovornosti, npr. glede posredovanja življenja, števila otrok ipd.; da smo spolnosti dali pridih grešnosti, namesto da bi jo ustrezno antropološko, teološko in pedagoško ovrednotili; da premalo storimo za vzgojo mladih za zakonsko, družinsko in družbeno življenje; da se kdaj ukvarjamo bolj z neuspelimi zakoni kot s preventivno vzgojo; da ne gojimo dovolj komunikacije v družini, med družinskimi člani ...

3. Besedilo naj doseže vse ljudi: otroke, mladino, odrasle, verne in neverne ... Ob branju spodbude si lahko zabeležimo, kaj bomo predstavili mladim v pripravi na zakon, kaj zaročencem ob poroki, kaj novoporočenim, staršem ... ob srečanju z njimi, katera besedila bomo objavili v župnijskem listu ali na letaku za praznične dni ipd. Tako lahko Pavlovo »hvalnico ljubezni« ustrežno opremimo in poklonimo za popotnico in vodilo mladim parom. Ljubezen je tudi »iznajdljiva«.

4. Ob branju spodbude se bodo tako duhovnikom kot vernikom, staršem, članom zakonskih občestev, pastoralnim delavcem in drugim utrnile razne misli in rodili predlogi za pogovor in skupno delo. Zabeležimo jih, da jih ne bodo prekrile druge vsakdanje skrbi. Radost in ljubezen sta nesmrtni, če jima dama prvo mesto!

Rafko Valenčič
urednik

Kazalo

Papež Frančišek Posinodalna apostolska spodbuda RADOST LJUBEZNI	5
Prvo poglavje V LUČI BESEDE.....	9
Ti in tvoja žena	10
Tvoji otroci so kakor oljčne mladike	12
Pot trpljenja in krvi	14
Delo tvojih rok	16
Nežnost objema.....	17
Drugo poglavje REALNI POLOŽAJ IN IZZIVI DRUŽINE.....	19
Položaj današnje družine	19
Izzivi	30
Tretje poglavje POKLICANOST DRUŽINE: GLEDATI JEZUSA.....	37
Jezus vnovič vzpostavlja Božji načrt in ga vodi k dovršitvi.....	38
Družina v dokumentih Cerkve.....	40
Zakrament zakona	42
Semena Besede in nepopolni primeri.....	45
Posredovanje človeškega življenja in vzgoja otrok.....	47
Družina in Cerkev	50
Četrto poglavje LJUBEZEN V ZAKONU	53
Naša vsakdanja ljubezen.....	53

Potrpežljivost	54
Drža služenja	55
Zdraviti nevoščljivost	55
Ljubezen se ne baha in ne napihuje.....	56
Ljubeznivost	57
Velikodušna odpoved	59
Brez nasilnih misli	59
Odpušcanje	60
Veseliti se z drugimi	62
Ljubezen vse prenaša in opraviči	63
Vse véruje	64
Vse upa.....	65
Vse prestane.....	65
Rast v zakonski ljubezni	67
Vse življenje vse skupno.....	68
Veselje in lepota	70
Poroka iz ljubezni	72
Ljubezen, ki se razodeva in raste	73
Dialog	75
Strastna ljubezen.....	77
Svet čustev	78
Bog ljubi radost svojih otrok	79
Erotična razsežnost ljubezni.....	81
Nasilje in manipulacija.....	82
Zakon in devišstvo	85
Preobrazba ljubezni	88

Peto poglavje

LJUBEZEN, KI POSTANE RODOVITNA.....	91
Sprejemanje novega življenja.....	91
Ljubezen v posebnem pričakovanju v času nosečnosti	92
Materinska in očetovska ljubezen	94
Razširjena rodovitnost.....	98
Spoznavanje telesa	102
Življenje v veliki družini.....	103
Biti sinovi in hčere.....	103

Starejši ljudje	104
Biti bratje in sestre	106
Široko srce	107

Šesto poglavje

NEKAJ PASTORALNIH PERSPEKTIV	109
Kako danes oznanjati evangelij o družini	109
Voditi zaročence na poti priprave na zakon.....	112
Priprava na poročno slavo	116
Spremljanje v prvih letih zakonskega življenja	118
Prinašati luč v krize, bojazni in težave	126
Izzivi kriz.....	127
Stare rane.....	130
Spremljanje po razpadih in ločitvah.....	131
Nekateri zapleteni primeri.....	135
Ko družino prizadene smrt.....	137

Sedmo poglavje

KREPITI VZGOJO OTROK.....	141
Kje so otroci?	141
Etična vzgoja otrok	143
Pomen kazni kot spodbude.....	145
Potrpežljivi realizem.....	146
Družinsko življenje kot vzgojno okolje.....	147
»Da« spolni vzgoji.....	150
Posredovanje vere	154

Osmo poglavje

SPREMLJANJE, RAZLIKOVANJE

IN VKLJUČEVANJE KRHKOSTI.....	157
Zakon postopnosti v dušnem pastirstvu	158
Razločevanje tako imenovanih »nepravilnih primerov«	160
Olajševalne okoliščine pri pastoralnem razločevanju	164
Norme razločevanja	166
Logika pastoralnega usmiljenja.....	168

Deveto poglavje	
DUHOVNOST V ZAKONU IN DRUŽINI.....	173
Duhovnost nadnaravnega občestva	173
Združeni v molitvi v luči velikonočne skrivnosti.....	174
Duhovnost izključne, a ne posesivne ljubezni.....	176
Duhovnost skrbi za druge, tolažbe in spodbude	177
 Rafko Valenčič	
TOLLE, LEGE – VZEMI, BERI!	
Spremna besda.....	187

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

Opomba: Objavljamo skrajšan seznam dokumentov, med njimi okrožnice in pomembnejše dokumente. Celoten seznam je objavljen v prejšnjih številkah.

2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
87. Papeška biblična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerкви (2000)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEI, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
101. Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz evharistije (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje (2003)
104. Papeški svet za kulturo, Jezus Kristus prinašalec žive vode (2003)
107. Kongregacija za verski nauk, Pismo o sodelovanju moških in žensk (2004)
112. Papež Benedikt XVI., Okrožnica Bog je ljubezen (2006)

115. Papež Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda Evhari-
stija – zakrament ljubezni (2007)
118. Papež Benedikt XVI., Okrožnica Rešeni v upanju (2008)
124. Papeška biblična komisija, Sveto pismo in morala (2009)
127. Benedikt XVI., Okrožnica Ljubezen v resnici (2009)
130. Mednarodna teološka komisija, V iskanju univerzalne etike – Nov
pogled na naravni moralni zakon (2010).
131. Papež Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda Gospo-
dova beseda – Verbum Domini (2011)
132. Italijanska škofovska konferenca, Pismo iskalcem Boga (2011)
134. Papež Benedikt XVI., Apostolsko pismo Vrata vere – Porta fidei
(2012)
136. Mednarodna teološka komisija, Teologija danes – pogledi, viri in
merila (2012)
138. Papež Frančišek, Okrožnica luč vere – Lumen fidei (2013)
140. Papež Frančišek, Apostolska spodbuda Veselje evangelija (2014)
141. Komisija škofovskih konferenc Evropske skupnosti, Evropska
skupnost solidarnosti in odgovornosti (2014)
142. Papeški svet za zakonska besedila, Navodilo Dostojanstvo zakona
(2014)
143. Papeški svet Pravičnost in mir, Poslanstvo krščanskega poslovne-
ža – Razmišljanje (2014)
144. Papež Pavel VI., Okrožnica Posredovanje človeškega življenja
(nova izdaja) (2014)
145. Tretje izredno splošno zasedanje škofovske sinode – Sinodalno
poročilo (2015)
146. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apo-
stolskega življenja – Pozorno opazujte (2015)
147. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov – Homile-
tični direktorij (2015)
148. Slovenska škofovska konferenca, Narodne smernice za oblikova-
nje in službo stalnih diakonov v Sloveniji (2015)
149. Papež Frančišek, Okrožnica o skrbi za skupni dom Hvaljen, moj
Gospod – laudato si' (2015)
150. Skupno luteransko-katoliško obeleževanje reformacije leta 2017.
Od konflikta do skupnosti (2016)
151. Papež Frančišek, Apostolsko pismo v obliki motu proprio Gospod
Jezus, usmiljeni sodnik (2016)
152. Papež Frančišek, Posinodalna apostolska spodbuda Radost lju-
bezni (2016)

